DISSERTATIO SOLLEMNIS MEDICO-CHIRVRGICA

DE

HAEMORRHAGIA SVPPVRATORIA

QVAM

DIVINI NVMINIS AVSPICIIS

ET

ILLVSTRIS ORDINIS MEDICI CONSENSV,

PRAESIDE

VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO

EXPERIENTISSIMOQVE,

D. PHILIPPO ADOLPHO BOEHMERO

MEDICINAE ET ANATOMIAE PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO, ACADEMIARVMQVE CAESAREARVM NATVRAE CVRIOSORVM ET PETROPOLITANAE NEC NON REGIAE BEROLINENSIS SCIENTIARVM SODALI,

PRO GRADV DOCTORIS,

SVMMISQVE IN MEDICINA ET CHIRVRGIA HONORIBVS LEGITIMO MODO HONORIFICE CAPESSENDIS,

D. XV. DECEMBRIS, A. R. S. cIↄIↄCCLIX

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

IOANNES ANDREAS GERCKEN,

SOLTQVELLA-PALAEO-MARCHICVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

E TYPOGRAPHEO VESTERIANO.

VIRO

PERILLVSTRI. EXCELLENTISSIMO. EXPERIENTISSIMO

DOCTISSIMOQVE

DOMINO

D. ANDREAE. ELIAE

BVCHNERO

SACRI. ROMANI. IMPERII. NOBILI

POTENT. BORVSSOR. REGI. A. CONSILIIS. INTIMI

MEDICINAE. ET. PHILOSOPHIAE. NATVRALIS. PROFESSORI

PVBLICO. ORDINARIO

ACADEMIAE. CAESAREAE. NATVRAE. CVRIOSORVM

FACVLTATIS. MEDICAE. H. T. DECANO. SPECTATISSIMO

PRAESIDI

ACADEMIARVM. REGIARVM. BEROLINENSIS. MONTISPESSVLANAE

ET. ELECTORALIS. MOGVNTINO-ERFVRTENSIS. SCIENTIARVM. VTILIVM. SODALI

COMITI. PALATINO. CAESAREO

PATRONO. FAVTORI

ATQVE

PRAECEPTORI. SVO

OMNI. MENTIS. REVERENTIA

AETERNVM. PROSEQVENDO

NEC. NON

VIRO.

ILLVSTRI. EXCELLENTISSIMO. EXPERIENTISSIMO

DOCTISSIMOQVE

DOMINO

D. PHILIPPO. ADOLPHO

BOEHMERO

MEDICINAE. ET. ANATOMIAE. PROFESSORI

PVBLICO. ORDINARIO

ACADEMIARVM. CAESAREAE. NATVRAE. CVRIOSORVM

ITEMQVE. IMPERIALIS. PETROPOLITANAE. ET. REGIAE. BEROLINENSIS

SCIENTIARVM SODALI

PATRONO. FAVTORI. HOSPITI

ATQVE

PRAECEPTORI. SVO

EA. QVA. DECET. OBSERVANTIA

SEMPER. DEVENERANDO

VT. ET

VIRO

EXCELLENTISSIMO. EXPERIENTISSIMO

DOCTISSIMOQVE

DOMINO

PETRO. IMMANVELI HARTMANNO

MEDICINAE. DOCTORI

ATQVE

PRACTICO. LONGE. CELEBERRIMO

ACADEMIARVM. CAESAREAE. NATVRAE. CVRIOSORVM. ET, ELECTORALIS

MOGVNTINAE. ERFVRTENSIS. SCIENTIARVM. VTILIVM

SODALI

PATRONO. FAVTORI

NEC. NON

PRAECEPTORI. SVO

OMNI. PIETATIS. CVLTV

AD. CINERES. VSQVE

EXCIPIENDO

PRIMITIAS. HAS. ACADEMICAS

IN

PVBLICVM. ATQVE. SOLEMNE

PIETATIS. MENTIS. OBSTRICTISSIMAE

AC. DEBITAE. GRATITVDINIS.

DOCVMENTVM

CVM

PERPETVAE. FELICITATIS

ET

SVCCESSVVM. SEMPER. PROSPERRIMORVM

INTEGERRIMO. VOTO

ET

AMPLIORI. SVI. COMMENDATIONE

D. D. D

AVTOR

DISSERTATIO SOLLEMNIS MEDICO-CHIRVRGICA

DE

HAEMORHAGIA SVPPVRATORIA.

PROEMIVM.

Euoluenti mihi ſubinde immortalia Celsi, inter antiquos Romanos medicos facile principis, monumenta litteraria inter alia ſcite dicta hoc quoque memoratu digniſſimum ſemper eſt viſum, vbi ſapientiſſimus

mus hic vir: *In medicina etiam*, inquit *), *vbi perpetuum eſt, quod fieri debet, non tamen perpetuum eſt id, quod conſequi conuenit.* Saepenumero enim haec mecum conſiderate animo verſans, circumſpieciensque exempla ex omni medicina practica, quibus hoc CELSI effatum luculenter confirmaretur atque illuſtraretur, intellexi mox, haud longius peti oportere huiusmodi teſtimonia, quippe quae inter omnes medicinam facientes quotidiani fere ſunt experimenti. Quin etiam communem hic omnium, tam qui medicamentis, quam qui manu medentur, ſortem animaduertere mihi viſus ſum, adeo vt difficile ſit dictu, medicine, an chirurgi, in curationibus ſuis hoc ipſum, de quo CELSVS loquitur, fatum magis frequentiusque experiantur. Atqui dum haec ad-

*) *De medicina Libr. VII. Cap. XII. Sect. 4.*

adhuc mecum cogito recogitoque, ecce! opportunissime accidit, vt vir integerrimus meique amantissimus, Excellentissimus D. D. *Petrus Immanuel* HARTMANN, me ad militem secum adduceret, in sinistro brachio, transmisso per sclopetum globulo plumbeo, grauissime vulneratum, et nunc, post quatuor fere integrarum hebdomadum ab inflicto vulnere transcursum, tanta sanguinis laborantem profusione, vt in maximum omnino vitae vocaretur discrimen. Ergo hic quoque non semper perpetuum esse id, quod consequi conuenit, animaduertere mihi licuit; vnde constitui protinus mecum, de secundaria hac, vulneribus nonnunquam superueniente, haemorrhagia singularem conscribere dissertationem, qua, ad summos in vtraque medicina honores adspirans, in lucem protraherem aliquid, sollemnis profectuum meorum quantulorumcunque speciminis nomine haud prorsus indignum. Cui selecto argumento quum etiam illustris

excellentiſſimusque PPAESES, PRAECEPTOR, HOSPESQVE meus omnibus nominibus colendus, adſenſum ſuum pro ea, qua me benigniſſime proſequitur, prolixa voluntate, dediſſet, non dubius haeſi amplius, quin ipſo hoc inſtituto perfungerer labore. Serena igitur placidaque fronte accipite, beneuoli lectores, hanc *de haemorrhagia ſuppuratoria* lucubratiunculam, *duplici* diſtinctam *ſectione: altera*, qua ſuppurationis theoriam, quoad eius ex iſtituto facere poſſum, ſtrictim traditurus; *altera*, qua tamquam illius effectum, grauiſſimam vulnerum quorundam haemorrhagiam, quaſi poſtliminio ſuperuenientem, expoſiturus, idoneisque illuſtraturus ſum exemplis. Ceterum, o Deus!

o mundi maxime princeps!
Gloria lausque tua eſt, ſi quid mea pagina pulchri
Continet atque boni.

MARCELLVS PALINGENIVS.

CA-

CAPVT PRIMVM
DE
SVPPVRATIONE GENERATIM.

§. I.

Praeſenti igitur commentatione academica iſtam ſanguinis profuſionem, quae ex ſuppuratione interdum enaſcitur *a*), deſcripturus, optimum maximeque concinnum mihi videor ſectari ordinem, ſi, quomodo ipſa noſtri corporis

a) Temperare mihi omnino nequeo, quin, cum haud adeo infrequens eiusmodi deprehendatur haemorrhagia, quae ſuppurationem agno-

ris natura *b*) ſuppurationem moliatur, quibusque partibus, cum tanquam inſtrumentis, tum tanquam materiis, puri conficiendo idoneis, vtatur, luculenter praeloquar, anteaquam effectam inſtitutamque ab hac naturae actione ſanguinis per vaſa demuo diſſoluta eiectionem exacte demonſtrem. Hae ergo diſputandorum erunt rationes.

§. II.

Si attentus fueris adfectuum, corpori humano accidentium, obſeruator, deprehendiſſe te oportet, fieri haud

agnoſcit matrem, vehementer mirer, nulla, ſi quidem recte memini, ſcriptorum chirurgicorum exſtare ſingularia commentaria, quibus huius haud leuioris argumenti pertractatio ſuſcepta eſt atque abſoluta. Proinde etiam rem lectoribus gratiſſimam inſtituturus mihi viſus ſum, ſi ipſam hanc materiem praeſenti dicere adgrederer commentatione.

b) Ne quis nobis alienam, vt ſaepenumero fieri ſolet, adfingat ſententiam, *naturae* vocem, apud medicos plerumque vago & ambiguo ſignificatu comprehenſam, hic a nobis adhiberi videns, ſatius duximus, luculenter oſtendere, quid apud nos valeat naturae nomen. Scilicet nobis omnibusque, mechanice de corpore humano philoſophantibus, *natura corporis noſtri* eſt *complexus omnium virium, corpori humano propriarum et inſitarum, quae proximam atque ſufficientem vitae continent rationem.* Noſtrarum vero partium in praeſentia non eſt, expedire accuratius, cuius generis qualesque ſint iſtae vires propriae atque innatae, quum earundem definitio a Phyſiologis ſit repetenda. Interim ſufficiat annotaſſe, ſolidarum partium phyſicas aeque, ac mechanicas vires, elaſticitatem, verbi cauſſa, irritabilitatem, &c. fluidorum κρᾶσιν et inde dependentes proprietates, mutuumque eorundem reniſum

haud raro, vt in quibusdam dicti corporis partibus vasa, sanguiferis minora atque angustiora *c*), quomodocunque per vim, siue intrinsecus, siue extrinsecus, illatam disrupta humorem stillent aut albidum, glutinosum, laeuem, pinguem, spissum, nihilque olentem, aut tenuem, acrem, olidum, varioque colore, pallido, rubello, flauo, fusco, cineritio, nigroue notatum. Priori isti liquori *puris*, nomen indere solent medici, posteriorem *ichorem* vocant, *saniem*, siue *purulentum* *d*).

§. III.

Quicquid vero sit horum humorum (§. II.), nulla profecto futura esset eorundem generatio atque col-

sum, his praedictis viribus adnumerari oportere. Qua de re, post diuersos varii generis scriptores, conferri inprimis merentur *Ioannes Maria* LANCISIVS in *Tractatu de corde*, pag. 2. *Hermannus* BOERHAAVE in *Oratione de honore Medici, seruitute*, pag, II. et ante omnes illustris *Andreas Elias* BVCHNERVS in *Dissertat. de optima methodo caussas morborum proximas inuestigandi*, §. IX.

c) Hoc ipsum quicquid est adserti, nonnullis forsan lectoribus dubii futuri, infra suo loco pluribus et, vt reor, idoneis demonstratum ibo argumentis. Quae monenda hic visa sunt, ne intempestiuis atque praematuris iudiciis lectorum animi praeoccupentur.

d) Ipse iam, qua erat admirabili perspicacia, magnus *Hippocrates* variis scriptorum suorum locis τὸ πύον, hoc est *pus*, et τὸ πυῶδες siue τὸν ἰχῶρα, quod *purulentum* siue *ichorem* significat, optime distinxit; vt apparet ex eiusdem *Libro de alimentis*, §. 13. et 43. pag. 381. et 383. et *Coacis praenotionibus*, §. 402. pag. 183. edit. Foesianae, Geneu. cIↃIↃcLvII. vt plura huius generis loca non attingamus.

lectio, nisi vitali, quam natura singulis arteriosis machinae nostrae vasculis indidit, vi adducerentur, et vna cum attritis resolutisque solidarum partium adiacentium moleculis, per motum inflammatorium aut simplicem, aut ex intestina actione physica, quam putredinosam peculiari nomine insignire solemus, simul compositum, vel in laudabile pus, vel in tabum conuerterentur. Vnde quoque apparere existimamus, *suppurationem, generatim sumtam*, optime commodissimeque definiri posse per *actionem naturae, qua diuersi corporis viui liquores, certa quadam proportione inuicem confusi, & in quodam eiusdem corporis loco quiescentes, simul cum emortuis solidis partibus in nouam singularemque materiam conuertuntur.* Haec si sola inflammatione, per naturam excitata, enascitur, pus (§. *cit.*) audit, et ipsa haec actio *suppurationis, strictiori* atque vulgari *significatione sumtae*, accipit nomen; si vero simul ad eandem generandam concurrerit, inflammationique superuenerit putrefactio, sanies siue ichor oritur (§. *cit.*), *suppuratioque* dicitur *ichorosa* siue *saniosa*.

§. IV.

Agedum! igitur, inuestigemus artes, quibus haec omnia (§. III.) natura molitur. Hoc consilio expediamus *primo* solidas corporis nostri partes, quae in per-

perficienda ſuppuratione inſtrumentorum vice funguntur. Atqui hac in re conſiderate perpenſa, collatisque, quae iuſta ſe excipiunt ſerie, phaenomenis, experientia nos docet, ratioque confirmat atque demonſtrat, nullam vnquam exſtare, fieriue poſſe ſuppurationem, cuiuscunque generis ſit indolisque, quam non eiusdem, qua ipſa haeret, partis incendium anteceſſerit (§. *cit.*). Verum enim vero quoniam, perhibentibus demonſtrantibusque Pathologis *e*), in nullis aliis machinae noſtrae vitalis partibus, quam in vaſculis, iisdemque arterioſis ſanguiferis, accidere poteſt vera inflammmatio, ſequitur exinde euidentiſſime, vt ſolae quoque arteriae ſanguiferae primaria ſint, quibus natura ſuppurationis negotium molitur, inſtrumenta.

§. V.

Verum enim vero quum inflammatio vera, quam et ſanguineam dicunt, perfecta vaſculorum minimorum arterioſorum ſit obſtructio, a ſanguine ibidem quieſcente orta, vt Pathologorum euincunt demonſtrationes, facile hinc colligi poteſt, a quacunque cauſa,

e) Confer. v. c. *Gerardi van* SWIETEN *Commentaria in Hermanni* BOERHAAVE *Aphoriſm. de cognoſc. et curand. morb.* Tom. I. pag. 625. ſeqq. §. 370. ſeqq. et *Illuſtris Excellentiſſimique Viri, Andreae Eliae* BVCHNERI, *Praeceptoris et Fautoris aeternum colendi, Diſſertationem de inflammatione ſanguinea, hic apud nos anno* cIↃIↃCCLII *diſceptatam.*

ſa, quae ſanguini, per arterias tranſituro, obicem ponit, incendium quoque iri excitatum. Duplex autem ſingularum huius generis cauſarum genus omnium locupletiſſima experientia ab omni aeuo demonſtrauit: alterum earum, quin *intrinſecus* accidunt, et ab ipſis, cum phyſicis, tum mechanicis, partium corporis humani viribus excitantur; alterum vero, quod adſcititias complectitur cauſas, quae *extrinſecus* ab aliis corporibus, humano quantamcunque vim inferentibus, concitantur.

§. VI.

Longior autem futura eſſet oratio, quam inſtituti referret noſtri, ſi omnes, quae *intrinſecus* in ipſo corpore humano ſubinde enaſcuntur (§. V.), incendii ſanguinei cauſſas abſolutius recenſere adgrederemur. Quippe tam fluidorum, quae obturant vaſa, quam ſolidorum canalium, qui obturantur, vitioſa indoles atque conſtitutio in progignendis huiusmodi inflammationibus admodum efficax eſt atque foecunda. Namque, vt ſtrictim tantummodo haec attingamus, fluidarum partium iutuitu, obſtruuntur vaſa, ſi iſtae fuerint aut nimis viſcidae ſpiſſaeque, aut reſolutae atque expanſae, aut acres irritantesque, aut denique iuſto copioſiores. Quando vero ipſorum canalium ratio habetur, huc referri oportet cum nimiam eorundem ab innata

con-

contractili virtute, vehementius et spastice agente, coarctationem; tum compressionem, a tumore effectam qualicunque, vel ipsis arteriarum tunicis *f*), vel vicinis partibus inhaerente, inflammatorio, apostematode, scirrhoso, carcinomatico, aneurismatico, ceterisque, qui id genus sunt, compluribus; tum demum relaxationem vasculorum, sanguiferis minorum atque angustiorum, vnde fit, vt, sublata ipsorum iusta vitalique resistentia, globuli sanguinei in eorundem caua eo vsque irruant atque penetrent, donec, vasculis amplioris expansionis impatientibus, liquida illata subsistere atque quiescere cogantur.

§. VII.

Ex parte vero paullo alia adscititiarum et *extrinsecus* allatarum causarum (§. V.) agendi est ratio. Tametsi enim hic nonnullae offenduntur, quae et maiori vasculorum ad spasmum irritatione, et illorum compressione, et ipsa etiam eorundem relaxatione, vt priores (§. *cit.*), agunt, adeoque inflammationem produ-

f) Huius generis, exempli gratia, fuit steatoma ipsius aortae, quod clarissimus vir, *Christianus Gottfried* STENZELIVS, quondam obseruauit, dissertatione academica descripsit, iconeque expressit *Vitembergae* cIↃ IↃ CCXXIII, sub inscriptione: *Dissert. de steatomatibus in principio aortae arteriae repertis, et horum occasione de cysticis in genere excrescentiis.*

ducunt, eſt tamen bona quoque harum cauſſarum externarum pars, quae ipſa continui, quam veteres medici dixerunt, ſolutione ſuam exſerunt efficacitatem. Contractilis ſcilicet arteriae irritationem, vt fiat ſpaſmus vaſculum coarctaturus, extrinſecus efficiunt, verbi cauſſa, omnia cauſtica, tam actualia, quam potentialia, vt barbare audiunt, infixa acria, acuta, et ſpiculis armata, oſſium fractorum feſtucae, moleculae lapidum duriorum et acutis ſegmentis diffiſſorum, ferri, vitrique particulae, ſclopetis aliisque modis immiſſae, et cetera. Porro ab externa cauſſa violenter comprimuntur arterioſi canales, ſi corpora quaedam dura aut ponderoſa arctius humano corpori applicantur, vel vi intruſa alicubi haerent; ſi veſtes, faſciae, ligacula, thoraces, et quidquid eſt reliquorum veſtimentorum, fortius conſtringuntur; ſi oſſa, externis iniuriis fracta, luxata, aut diſtorta, ſuaque ſede mota, vaſculis incubuerint; ſi vehementiores adhibentur frictiones; ſi diuturnus fuerit ſuper duris rebus cubitus, et quae mille huius generis ſunt cauſae. Tum relaxandis vaſculis minoribus inſigniter fauent omnia emollientia et humectantia topica, nec non reliqua, quae humorem inſenſibili ratione tranſpirantem exitu intercludunt: exempli cauſſa, oleoſa, pinguia, acida, ſtyptica, et quae ſunt cetera.

§. VIII.

§. VIII.

Continui denique, quam diximus, solutio (§. VII.) inter externas incendiorum sanguineorum caussas omnium maxime eminet. Cui generi omnia, quotquot infligi possunt, vulnera adnumerari oportet. Singularis autem huiusmodi obstructionis atque inflammationis, ex vulnere ortae, est genesis, strictimque pertinet ad coarctationem arteriolarum, ab aucta ipsarum contractili virtute vitali exortam. Sauciata enim atque disfecta arteria, partim intuitu tunicarum, quas habet, elasticarum, quae tunc, sublato pristino nexu, extendi desinunt, partim ob iacturam imminutumque, qui hinc dependet, renisum fluidorum, circulares vasculi fibras praecipue distendentium, recedit parum, et quasi in se ipsa coit: vnde, accedente sanguinis in vulnere per aërem coagulo, oscula canalium disrupta perfecte occluduntur, absolutamque inferunt inflammationem.

§. IX.

Sed expediendum est porro, quo naturae beneficio, quibusque modis ex sanguineo huiusmodi incendio suppuratio (§. III. IV.) enascatur. Nempe arteriolae, dictis ex caussis (§. V-VIII.) quomodocunque obstructae, simulac ceterarum arteriarum cordisque viribus, et vitalibus, et elasticis, pedetentim magis magisque resistere incipiunt, maiorem quoque, ac an-

tea, modo memoratarum partium experiuntur renisum. Hoc ergo efficaciori impulsu proximae, quae obstructis continuae sunt, arteriolae, tam sanguiferae, quam lymphaticae, ampliorem a distensione diametrum nactae, ab impacto et compresso sanguine explentur, et sensim ad summum tensionis gradum et imminentem disruptionem vsque expanduntur. Inde ergo mutuus maximusque fluidarum partium inter se et solidas vasculorum tunicas oritur attritus; inde celerior sanguinis per pauciores arterias adhuc patulas ad venas atque cor euadit regressus. Hinc in adfecta parte rubor, tumor, durities, dolor, calor, ictusque arteriosus; hinc aestus, sitis, inquietudo, vigiliae, febris.

§. X.

Omnium autem singulorumque horum vitalium motuum paullo auctiorum (§. IX.) administratione duplex tantummodo oritur effectus *g*). Alteri horum alter omnino longe est praeferendus, si quidem per ipsam obstructionis fieri potest naturam. Nempe tum quiescens, arteriasque obturans, atque permeatu intercludens humor, partim per auctam istam cordis, arteriarum maiorum, neruorumque vim et actionem, partim

g) Terminus enim in sphacelum, quem nonnullae sortiuntur inflammationes, species est, si stricte consideretur, suppurationis, licet ichorosae (§. III.): in scirrhum autem desinens incendium tantum ad glandulas pertinet, quod deinde, quoad nostra hic intererit, attingemus.

partim per alluentem a tergo ſanguinem, diuerticulo ſuo motus denuo abripitur, mobilisque redditur, ceterisque circumeuntibus ſuccis vitalibus iterum admiſcetur. Haec eſt, quam medici vocant, *diſcuſſio* ſiue *reſolutio* inflammationis. Caue autem, hoc naturae beneficium exſpectes, niſi, vbi ad ſolida attenderis, vaſa ipſa inflammata ſint pauciora, integra adhuc, flexilia atque mobilia, non contracta nimis atque rigida, aut nimium ſoluta atque laxa; porro niſi, fluidorum intuitu, paucus tantummodo quieſcat humor, et minime ſit malus, aut putris, acris, canalesque exedens, ceterique adfluentes humores ſint blandi, mobiles, atque diluentes; denique niſi, quae ex his fluunt, inflammatio parum ſit magna atque profunda, motus humorum circulatorius ſedatus moderatusque, cum febre temperata, parumque aeſtuoſa.

§. XI.

Atqui hic inflammationis euentus (§. X.) ab inſtituto noſtro argumento alienus eſt; quandoquidem potius alter, quo incendium ſanguineum terminatur, modus inſeruit. Scilicet, vbicunque in incenſa quadam corporis humani parte copioſiſſimi canales ſunt obſtructi, aut iam diſrupti atque diſciſſi, aut nimis renitentes atque contracti, aut denique admodum laxi; ipſi vero humores, tam qui vaſculis obturatis oc-

clusisque inhaerent, quam qui ex vniuerso corpore adfluunt, aut iusto sunt spissiores, aut in coagulum proni, aut a vehementiori arteriarum vi maximopere compressi, tunc tantum abest, vt obstructio inflammatoria discutiatur (§. X.), vt potius inhaerens fluidum vasculis fortius profundiusque infarciatur, donec, increscentibus omnibus inflammationis symptomatibus (§. IX.), ipsa vasa, aut sub summa tensione disrumpuntur, aut, si iam antea fuerint discissa, saltem in finibus suis, quibus ruptio facta est, amplius resoluuntur atque dehiscunt. Atque hic naturae motus, ad quem ipsa diuersos corporis nostri adhibet succos, est illa ipsa, cuius theoriam hic tradimus, suppuratio.

§. XII.

Verum enim vero vt haec luculentius perspiciantur, et promissi, et instituti refert nostri (§. III. IV.), *secundo* hic expedire, cuiusnam generis sint ista fluida, quae huic negotio natura impendit. Simulac vascula isthaec inflammata (§. XI.), dictas ob caussas, puri generando accommodantur, tunc demum aut integra, aut in finibus suis discissis atque contractis, sicubi forte iam antea fuerunt disrupta et in istis tantummodo, quae diximus, diuisis osculis incendium susceperunt, ab extremo motu inflammatorio dehiscunt: prius in absces-

su,

su, posterius in vulnere accidit qualicunque. Quisquis autem horum fuerit statuum, tum primo *sanguis*, vel in incensis vasculis eorumque finibus haerens, et ruptis, quibus continebatur, tunicis emissus, vel simul is, vtut paucus, qui in vulnere a prima profusione adhuc superest, vt est stagnantis cruoris natura, coit, et in nouo hoc suo receptaculo quaquauersum ab intertextae tela cellulosa *h*) circumdatus atque interclusus, partim aucto ipso arteriolarum, osculis patentibus atque denuo reclusis et liberatis efficacius agentium, impulsu, auctisque adeo febre, vitalique calore, partim intestino, eoque physico, motu, per intensiorem aestum itidem aucto, atque in leuissimam putrefactionem procliui, dissolui incipit. Hinc tam a calore, quam ab attritu mutuo, rubicundi sanguinis globuli rumpuntur, et in elementa sua fatiscunt, simulque, amisso purpureo colore, in subalbidam materiem conuertuntur, et, dissipata per febrilem aestum *i*) tenuiore portione, paullo densantur.

§. XIII.

h) Recte haec intellecturi interest omnino, vt cellulosae tunicae fabricam optime habeat perspectam. Quo consilio euolui volumus *Caroli Augusti* a BERGEN *Dissert. de membrana cellulosa*, Francof. ad Viadr. cIↄ Iↄ CC XXXII. et *Dauidis Christophori* SCHOBINGERI *Dissert. de telae cellulosae in fabrica corporis humani dignitate*, Goetting. cIↄ Iↄ CC LVIII. et denique *Alberti de* HALLER *Elementa Physiologiae*, Libr. I. Cap. II. pag. 8. seq. Lausannae, cIↄ Iↄ CC LVII.

i) Quanta caloris febrilis in mouendo pure sit necessitas, iam priorum

§. XIII.

Inter haec vero difrupti arteriolarum fines (§.XII.), fublata naturali, quam integritas praeftabat, tenfione, in femet ipfi, vti iam fupra oftendimus (§. VIII.), coëunt quafi atque retrocedunt. Imminuta ergo adeo atque anguftata diametro hi ipfi canales, qui fanguinem antea vehebant, eundem hunc humorem permeatu iam intercludunt, lymphaticorum globulorum admiffui tantummodo conuenientes facti *k*). Ex his ergo aeque, ac ceteris veris paullo minoris diametri arteriolis lymphaticis *l*), contiguorum vafculorum arteriofórum vi

priorum feculorum medici recte intellexerunt. Ita, verbi cauffa, *Iacobus* Hollerivs in *Commentar. in Aphorifm.* Hippocratis Sect. II. Aphor. 47. diferte: *Pus, eft*, ait, *transmutatio fanguinis in fubftantiam albam, laeuem et aequalem; idque beneficio caloris natiui et naturae integrae partium folidarum.*

k) Luculentiffime haec phaenomena, quae in vulnere nuperrime inflicto confpiciuntur, declarant. Dum enim illatum eft vulnus, ftatim purpureus optimusque larga copia, nifi quidem aliae obftiterint cauffae, effunditur fanguis; fenfim vero, coëuntibus ofculis, imminuitur profufio, et tandem fponte quiefcit, fub finem humore tantum tenui, diluto, fubalbidoque exeunte. Intelligetis nunc, optimi lectores, quid nobis fuerit cauffae, cur fupra (§. II.) puri concipiendo atque generando vafa tantummodo vindicauimus fanguiferis minora.

l) Erunt forte, qui, nuperas Virorum Celeberrimorum, *Ioannis Friderici* Mekelii in *Differtat. epiftolar. de vafis lymphaticis glandulisque conglobatis*, Berol. cIↃIↃccLvii. et *Alexandri* Monroo *iunioris Libello de venis lymphaticis et valuulofis*, ibidem et eodem anno emiffo, exftantes obferuationes fecuti, lymphaticas has, quas diximus, arterias negabunt. Quod, etiamfi con-

vi vitali ante memorata (§. XII.) disruptis atque consumtis, quantacunque etiam *lymphae* portio, quippe succi ceteroquin facillime in coagulum putredinemque abeuntis, sanguini isti, in cellulosae telae cauernis effuso (§. *cit.*) adstillat, simulque per easdem praedictas physicas vitalesque corporis nostri vires (§. *cit.*) ad puris impenditur generationem.

§. XIV.

Plurima vero huius puris (§. II. XII. XIII.) pars est materia adiposa atque oleosa, verus ille diuerticulorum atque recessuum, a tela cellulosa formatorum, hospes. Quippe fieri nequit, quin, cum sanguis (§. XII.) et lympha (§. XIII.) in has cellulas effundantur, adeps quoque hic stabulans a calore praeter naturam aucto atque intenso liquetur, exacteque ceteris istis succis permisceatur *m*). Vnde, teste frequenti experientia, iis etiam in locis, quae multum pinguedinis alunt, verbi caussa, in mammis, et copiosior, et

concesserimus, generatim tamen nostram non euertit theoriam. Adfundi enim cum sanguine lympham, hancque dein in telae cellulosae caua, et ex his in venas lymphaticas deferri, ipsi praedicti adserunt viri. Enimuero, quum in suppuratione ipsa quoque cellulosa tela vna cum lymphaticorum vasorum initiis destruatur, mirum esse potest nemini, vnde ad suppuratoriam materiam aliquid lymphae accedat.

m) Magna, vt solet, accuratione haec demonstrauit *Ioannes* Grashvis in *Dissertatione de generatione puris*, pag. 16. sq. edit. Amstelod. cIↄIↄccxlvii.

et melioris notae esse solet suppuratio. Ad haec quoque ipsa pinguis, vnguinosa, spissa, atque laeuis puris laudabilis natura huic adipi originem suam debere videtur. His denique omnibus, ad constituendam puris mixtionem pertinentibus, particulis adnumerari adhuc oportet ipsa vascula disrupta atque resoluta, ceterasque partes solidas, quae hic iacent vicinae, et ante omnes telam cellulosam, vti complures summorum virorum obseruationes docuerunt *n*).

§. XV.

Atque sic (§. IX - XIV.) *simplex* strictoque significatu denotata oritur progrediturque *suppuratio* (§. III.). Moto vero maturoque puri aut superpositis tegumentis per ipsius naturae vim disruptis, aut, si a vulnere fuerit ortum, ex hiantibus eiusdem labiis, aut denique interdum, vbi nec natura perrumpendo puris receptaculo sufficit, nec patulum adest vulnus, incisione per artem tempestiue facta, exitus paratur. Inde sensim, quod genitum est, pus educitur, et abscessus vulnusue purgatur; donec ab alluente blando, et san-

n) Cuius generis exempla exhibent modo laudatus GRASHVIS libr. citat. pag. 22. seq. *Henricus Franciscus le* DRAN in *Obseruations de Chirurgie*, Tom. I. Obs. XCIV. *Fridericus* HOFFMANNVS in *Dissert. de elasticitatis effectibus in corpore humano*, pag. 8. *Nathanael* HODGES in *Loimologia*, pag. 130. edit. Londin. cIↃIↃCLXXI. aliique complures idonei testes.

ſanguineo, et lymphatico liquore, ſub temperato et in dies pacatiore facto vitalium humorum motu, proportionataque cordis et arteriarum actione, ſolidae quaecunque partes, antea deſtructae atquae diſſolutae, iterum increſcere incipiunt, tandemque obſtructioni, inflammationi, ſuppurationique ſalutarem imponunt finem.

CAPVT ALTERVM
DE
HAEMORRHAGIAE SVPPVRATORIAE
ORIGINE CAVSSISQVE.

§. XVI.

Ergo nullum a ſuppuratione haemorrhagiae periculum erit extimeſcendum, quum tam ſalubri laetabilique fine ipſa terminetur (§. XV.). Ambabus hoc, vt aiunt, manibus concedemus, ſi adſerti huius ratio ad ſolam ſimplicem, quae optimo laudabilique ſcatet pure, et quam hactenus (§. IX-XV.) curioſe deſcripſimus, referatur ſuppurationem. Sed ſupereſt alterum, priori peius maligniusque ſuppurationis genus, quod, ab ichoroſa, quam producit, materie, *ſanioſa*

 ſiue

fiue *ichorofa fuppuratio* dici folet (§. III.). Euoluamus igitur nunc porro alterius huius fuppurationis genefin cauffasque, atque periculum faciamus, vtrum exinde non folum oriunda concipi, fed vere exorta explicari quoque poffit haemorrhagia, nec ne?

§. XVII.

Atqui in euoluendis huius fuppurationis malignioris (§. XVI.) rationibus memores effe volumus lectores fupra difputatorum (§. III.), quibus adferuimus, partim vitali inflammatorio naturae motu, partim fuperueniente putrefactione, faniem oriri. Quod qua ratione et vnde fiat, expedituris nobis commodum erit, fi, vt in prioris fuppurationis explicatione, itidem cum ad folidarum partium, tum ad humorum indolem et varias inde dependentes vires attenderimus actionesque. His enim ex caufis non folum vel optima fuppuratio faepenumero deprauatur, et in ichorofam acremque tranfit, fed efficitur quoque, vt ftatim interdum, anteaquam laudabile pus enafci poteft, huius loco fanies generetur, et interna corporis humani

atro manent penetralia tabo (o.

§. XVIII.

Quodfi igitur folidas partes in tantum, in quantum bonae notae fuppurationi officiunt, primo

(§. XVII.)

o) Ovidivs *Metamorphof. Libr. VI. v. 646.*

(§. XVII.) intueamur, duplici inprimis vitio id accidere, facile deprehendemus. Namque tam isti canales, in quibus obstructio sedet, quam ceteri, qui vitalem adhuc exercent motum, humoresque a tergo aduehunt, aut sunt nimis rigidi atque valentes, minusque flexiles, aut sunt laxi nimis atque inertes. At in priori ista vitiosa vasculorum membranarumque constitutione duplex denuo praesto esse solet ratio, vel interna, vel externa. Internam constituit ipsa naturalis elementorum, quibus solidae partes sunt compositae, cohaesio iusto maior arctiorque: vnde vasa, obstructionem passa, potentissime humori impacto renituntur, donec subito simul, et non pedetentim, rumpuntur; vnde febris fit intensissima et feruidissima; vnde liquida quiescentia a reliquis, qui a tergo adfluunt, humoribus validissime comprimuntur, et, dissipatis per calorem attritumque tenuioribus particulis, maxime densantur et spissescunt; vnde obstructiones inflammatoriae plurimis vicinis arteriolis inferuntur, adeoque latiorem profundioremque reddunt inflammationem; vnde concepto in abscessibus puri tempestiuus negatur exitus; vnde, aucto aestu, putrefactio acceleratur et increscit, et quae denique sunt cetera id genus mala inde oriunda. Externae caussae, quae renisum atque duritiem vasorum sustentant augentque, eadem pessima symptomata producunt. Huc pertinent omnia,

quae vaſa coarctant, contrahunt, comprimuntque, verbi cauſſa, maior humoris, ex ruptis vulneratisque vaſculis egreſſi, moles, quae a vitali motu non ſatis digeri et in pus conuerti poteſt, aut in eiusmodi corporis noſtri cauum emiſſa eſt, vnde eductioni non datur locus; porro frigus acre, oſſa fracta, aut aliena quaedam corpuſcula, in corpus intruſa, quae iterum tolli non poſſunt, obſtructisque vaſculis incumbunt; et ex remediis denique topicis adſtringentia, frigida, repellentia, pinguia, anodyna, cauſtica, et quae huius commatis ſunt reliqua.

§. XIX.

Alterum vero ſolidorum vitium huc ſpectans (§. XVIII.), fibrarum ſcilicet et vaſculorum nimia *inertia laxitasque* efficit, vt maxima in obſtructis incenſisque partibus humorum quieſcentium colligatur copia, motus cordis et arteriarum ſit tardior inefficaciorque, reniſuique liquorum in vaſa impactorum nequaquam reſpondens atque proportionatus, humores diutius ſtagnent, anteaquam diſrumpantur et dehiſcant canales occluſi et inflammati, et hinc, cum per phyſicas, tum per phyſiologicas leges, inteſtinus fluidorum motus, in putredinem admodum procliuis vergensque, auctior potentiorque fiat, eoque nomine materies quomodocunque mixta, puri generando de-

stinata, acrior intemperatiorque euadat. Quod qualecunque solidae portionis, in corpore humano praesentis, vitium itidem, vt prius (§. *cit.*), tam *intrinsecus* ex nimia fibrarum elasticarum irritabiliumque debilitate, tam naturali atque connata, quam aduentitia nouissimeque contracta, nascitur, quam ab incongruo intempestiuoque *externorum* topicorum emollientium, relaxantium, humectantium, et eius generis ceterorum remediorum producitur vsu.

§. XX.

Longe vero maior locupletiorque *fluidorum* (§. XVII.) in suppuratione saniosa arcessenda est administratio: cui duplex omnino genus conuenientissime statui posse, crebriora obseruata docuerunt. *Aliud* enim statim alicubi in corpore subnascitur, inflammationem grauem profundamque presso quasi insectans pede: *aliud* vero ex ipso, licet ceteroqui laudabili, generatur pure. Vtriusque ergo huius generis rationes expedire nos oportet. *Prius* autem istud genus, simpliciter saniosum, nullaque praeconcepta bonae notae materia purulenta natum, *duplici* denuo *modo* habituque in scenam prodit. Quodsi enim *primo* cum quiescens in obstructione humor sua natura malus est atque acer, tum reliquus a tergo alluens corporis humani latex cacochymicus est atque vitiatus, inprimis

si ac-

ſi acceſſerint admixtum quodcunque venenum aut miaſma, itemque acre frigus aut aër tepidus, humidus, vappidusque liberius atque incurioſius admiſſus, et reliquae huius generis cauſſae, a chirurgicis ſcriptoribus paſſim abunde ſatis enarratae; aut ſi ſtagnans inflammatorius humor profundiſſime vaſculis deprehenditur impactus, et inter omnes has fluidorum conditiones demum is ſimul coniunctus adfuerit ſolidorum ſtatus, quem ex rigiditate nimia vitioſum adfirmauimus (§. XVIII.), mox vaſculis ſubito longe lateque diſruptis omnia, quae circum fluunt iacentque, celerrime putreſcunt, et in eam abeunt ſaniem, quae in gangraena ſphaceloque animaduertitur, quaquauerſus quascunque, quae ab ipſa vix attinguntur, ſolidas partes acrimonia ſua exedentem depaſcentemque. Vnde hoc quoque ſanioſae ſuppurationis genus opportuniſſime *ſuppuratio gangraenoſa atque ſphaceloſa* poterit appellari.

§. XXI.

Alter vero, quo prius illud ichoroſae ſuppurationis genus (§. XX.) ſe exſerit, *modus* tardiſſime procedit, chronicamque praemittit labem, anteaquam ſaniem enititur. Nempe ſicubi forte inflammatio in eiusmodi partes corporis humani inciderit, in quibus naturalia, quae ibi colliguntur ſegreganturque, liquida paullo

paullo inertioris sunt naturae, facillimeque in coagula atque concrementa spissiora transeunt, verbi caussa, lympha glandularum, inprimis lactea illa in mammis, liquor seminalis in testiculis, immo quoque biliosa massa in biliariis iecinoris poris *p*), et cetera id genus fluida; porro in quibus vis cordis et arteriarum maiorum est minima, quaeque ipsae a natura debilioris, laxioris, teneriorisque sunt structurae (§. XIX.) quam indolem itidem modo nominatis glandulis reliquisque visceribus, haud adeo dissimili fabrica constructis, vindicare per Anatomicorum demonstrata licet; tunc ab impacto per vim inflammationis humore folliculi ductusque glandulosi, ceterorumque, quos excitauimus, minimorum tubulorum latera saepenumero iusto nimis distenduntur (§. *cit.*), intromissusque liquor, aucto interea febrili calore partium vicinarum, partim per proxima et continua naturalia emissaria tenuissimam nobilissimamque sui partem exhalat atque difflat, partim superstitem crassiorem compingit, durissimamque efficit. Hinc *scirrhi* origo.

§. XXII.

p) Tametsi scirrhi sedes a potiori Pathologorum parte glandulis propria aestimatur, ex hic tamen dictis caussis factum est, vt passim quoque, ob adfectus similitudinem, hapatis, lienis, testium, etc. scirrhos audias enarrari.

§. XXII.

Atque hic, nisi vexetur, scirrhus (§. XXI.) insons manet quietusque. Verum enim vero accidit haud raro, vt a quacunque caussa, tam interna, quam externa, quae quidem in concitandis corporis humani humoribus aliquid valet, verbi gratia, ab animi pathematibus, a voluptatibus venereis, a victu calefaciente et spirituoso, a motione corporis vehementiori, et ceteris, porro speciatim in adfecta parte a frictionibus, pressionibus, contusionibus, itemque remediis acribus, rodentibus, spirituosis, pinguibus, et id genus aliis; vt, inquam, ab eiusmodi caussa liquores, qui in vasculis, margini scirrhi vicinis, sunt contenti, exagitentur, suisque canalibus incendium inferant. Inde, ruptis ob obstructionem irresolubilem vasculis, humores, quiete antea in scirrho haerentes, nouo hoc motu et attritu in putrescentem quoque intestinum rapiuntur motum, et acerrimae euadunt temperiei. Quo facto omnia, quae circa sunt, erodunt exeduntque, et aliquamdiu adhuc suis coërcentur folliculis, *cancrum* adeo, quem dicunt, *occultum* formantes: demum vero velamentum, quo comprehenduntur, perrumpunt, saniemque sic eructant teterrimam, foetidissimi odoris, tantaeque acritudinis, vt non solum intercurrentia vasa, carnes, cutim, et quicquid solido-

dorum adiacet, sed ipsa quoque superiniecta linteamina atque linamenta perrodat q). Qui illaetabilis status *cancer apertus* siue verum καρκίνωμα, ipsaque, quae ipsum gignit, *suppuratio cancrosa* siue *carcinomatica* appellatur.

§. XXIII.

Postremo denique ipsum etiam ceteroqui laudabile pus (§. III.) ex eorum fluidorum genere est (§. XVII. XX.), quae suppurationi saniosae inseruire possunt. Quippe ad generandum non solum, sed etiam in iusta benignaque constitutione conseruandum pus, rectam eiusdem mixtionem, legitimamque solidorum in mouendo pure actionem, et tempestiuam denique collecti puris eiectionem pertinere, priori demonstrauimus capite. Proinde omnia, quae pus, tam in vulnere, quam in abscessu, enatum vel diutius reprimunt exituque excludunt, exempli gratia, vulnus collisum, infrequens et incuriosa eiusdem aut abscessus mudificatio, abscessus serius apertus, etc. vel attenuant et in putredinem vertunt, verbi caussa, praeter exempla modo adducta, aër improuide et diu aperto sub deligatione vulneri apostematiue admissus, ca-

 lor

q) Haud poenitebit lectores, de stupenda hac saniei cancrosae indole consuluisse imprimis Illustrem *Andream Eliam* BVCHNERVM *in Dissert. de vsu mercurialium in cancro,* hic ventilata cIↄIↄccLV. §. XX. seq.

lor tam externus, quam internus nimius, alcalina ſalia applicata, etc. haec, inquam, omnia pus ita inuertunt, et acre reddunt, vt omnes, quousque pertingere poteſt, vicinas partes erodat, viasque ſibi per anfractus et ſinuoſa vlcera pandat. Hinc ejusmodi laudabili ſuppurationi immutatae et corruptae opportunum foret *ſuppurationis vlceroſae* nomen.

§. XXIV.

Atqui nunc vel duobus verbis primarii noſtri, de quo diſputare ſuſcepimus, argumenti, haemorrhagiae nempe ſuppuratoriae, origines cauſſaeque erui poſſunt. Scilicet haec omnis diſputatis noſtra in eo eſt verſata, vt ipſas has cauſſas, vnde ſanguinis profuſiones ſaepenumero ſuppurationibus ſuperueniunt, praeſtrueremus. Eiusmodi autem haemorrhagiae, vti ex compluribus corporum diſſectionibus, apud Anatomicos practicos reperiundis compertum eſt, ortum debent tunicis vaſorum maiorum, arterioſorum aeque, ac venoſorum, a pure acri et ichoroſo extus exeſis. Vnde apertiſſime ſequitur, vt *primo*, quoniam pus laudabile et ſimplex nunquam erodentis eſt naturae, eiusmodi haemorrhagiae ſemper ſuppurationis cuiusdam ſanioſae ſint ſoboles; *ſecundo*, vt eaedem cauſſae, quae ſuppurationem ſanioſam progignunt (§. XVI-XXIII.), eiusmodi

hae-

haemorrhagiae ortum maxime adiuuent promoueantque; *tertio*, vt, si in vulnere, ceteroquin bonae notae pus alente, huius generis haemorrhagia enascatur id ipsum indicium sit puris insaniosam indolem conuersi, quod, vt modo exposuimus (§. XXIII.), in vulneribus inprimis collisis aut incuriose a collecto et vrgente pure mundatis fieri adsolet; *quarto*, vt huius commatis profusiones sanguineae plerumque difficilioris sint curationis, quoniam maiora vasa ab ichore non statim ex omni parte sunt erosa, sed potissimum ex vno saltem latere violentam passa sunt erosionem. Has autem inter suppurationi superuenientes haemorrhagias frequentiores deprehenduntur carcinomaticae suppuratoriaeque.

§. XXV.

Proinde, anteaquam differendi finem faciam, illustrationis caussa duo huiusmodi memorabilia exempla subiungam: alterum, suppurationem vulneris cuiusdam grauissima haemorrhagia stipatam sistens; alterum, lethale sanguinis profluuium in foeditissimo carcinomate subortum exhibens; quae bina specimina mecum communicauit Vir Excellentissimus D. *Petrus Immanuel* HARTMANN. Prius sequentis est argumenti: Miles quidam, viginti sex annorum, temperamentum nactus cholerico-sanguineum, vegetae ceteroquin constitu-

ſtionis, ſuccisque optimae notae plenus, in eo praelio, quod Iulio Menſe huius Anni, Boruſſos inter et Ruſſos ad Croſnam Sileſiorum interceſſit, glandis plumbeae ictu tanta plaga in ſiniſtro brachio eſt transactus, vt non ſolum proxime ad carpum ſub radio vulneris eſſet initium, idemque transuerſim ſuperiora verſus, laeſis et diffiſſis plurimis muſculis, manum mouentibus, pergeret, ſed etiam ſatis inſignis vlnae portio, trium circiter pollicum longa, haud longe a corona cubiti, ſimul eſſet abſumta et in plurimas feſtucas diſploſa. Vulneratus ergo ex praelio ſeceſſit; vix tamen duobus diebus poſt primum a Chirurgo caſtrenſi faſcia vulneri eſt ſuperiniecta, eodem ob haemorrhagiae metum leuiſſime tantum purgato. Inde per varias viciſſitudines multaque diſcrimina, quae in itinere ſuſtinuerat, poſt tres ab accepto vulnere hebdomades Halam eſt delatus hic miles, poſtquam integro hoc temporis interuallo ipſi vulneri nullibi conſtans atque idonea curatio adhibita erat. Mox enim colliſum eſt vulnus, mox denuo apertum; mox intumuit ab incendio vicinarum partium, mox detumuit diſcuſſa inflammatione. Tandem hic apud nos perpetuae Chirurgi, qui rite tractaret purgaretque vulnus, traditus eſt curae. Is ergo, feſtucis, quae ſupererant, fracti oſſis et particulis quibusdam veſtis ſimul transfoſſae ex paullo ampliato per inciſionem vulnere remotis,

quum

quum videret, laudabile nunc pus enasci, infrequentiores sufficere deligationes ratus, semel tantum in die tractauit vulnus. At ecce! collectum inde in tam copiosa tot tamque plurium partium laesarum suppuratione pus paullo largius leuiter putrescere et in saniosam conuerti coepit materiem, diuturnioris illius morae, quam ipsi Chirurgus concesserat, impatiens. Subito ergo venosa quaedam paullo maiora vasa brachii, quae intus circa erant, post vicesimum septimum ab inflicto vulnere diem ab acriori pure ita sunt exesa, vt intra trium dierum spatium, repetitis vicibus, tantam vim sanguinis profuderint, quantam vix decem vndecimque mensurae ciuiles capere possent. Accesserunt febris intensior, vomitus, animi deliquia, summaeque virium deiectiones. Quibus symptomatibus mitigandis postquam idonea remedia interna suffecerant, ipsa quoque enormis haec mortemque minans haemorrhagia suppuratoria sequenti obtemperauit liquori vulnerario, tam per siphonem iniecto, quam etiam linteis eodem madefactis, ad vicinas vulnerique adiacentes partes applicato: Recipe balsami vulnerarii albi Dippeliani vncias sex, spiritus vini alcoholisati et phlegmatis, quod postremo in destillatione liquoris anodyni alembicum transcendit, ana vncias tres, misce. Quo liquore, quum suppuratio laudabilis minime impediretur, postea quoque vulnus est elotum,

donec

donec, obducta bonae notae cicatrice, perfecte consanuit. Posterius exemplum infeliciorem habuit euentum. Vir septuagenarius, a veteri quodam concepto miasmate venereo delitescente infectus, et ceteroqui cacochymicus, vitaeque voluptuosae deditus, potuique spirituoso adsuetus, ad radicem narium vlcus concepit, a variis remediis incongruis domesticis tandem in perfectum transiens carcinoma. Tum demum, licet serius, Medicorum implorauit opem. Ex cancroso enim vlcere luxurians caro fungosa teterrimum fundebat ichorem, adeo foetentem, vt vix adstantes perferrent. Eo vsque demum proserpsit malum, donec subito erosa quaedam paullo maior arteriola miserrimo huic seni lethalem contraheret haemorrhagiam.

§. XXVI.

Hic ergo dicendorum esto finis. Quænam enim huiusce generis haemorrhagiis non temerarie atque incongrue sistendis adhibenda sit methodus, ad instituti nostri rationem neutiquam pertinet, sed ex aliis institutionibus chirurgicis repeti debet. Nos interim vberrimos laborum nostrorum fructus consecuti nobis videbimur, si chirurgi inde ad suppuratorias haemorrhagias attensiores fiunt, neque, vt fiant, incuria sua atque negligentia egrotantes atque vulneratos saepe iuiulent, praematurumque horum vitae contrahunt

F I N E M.